הִלְכוֹת סֻכָּה סִימָן תרכה תרכו

שֶׁהִקִּיפָם בָּהֶם לְבַל יַכֵּם שָׁרָב וָשֶׁמֶשׁ. [*] (ב) (וּמִצְוָה (א׳) לְתַקֵּן הַסֻּכָּה מִיָּד לְאַחַר יוֹם כִּפּוּר, דְּמִצְוָה הַבָּאָה לְיָדוֹ אַל יַחְמִיצֶנָּה) (מהרי״ל (ריש הל׳ סוכות)):

תרכו הָעוֹשֶׂה סֻכָּה תַּחַת הָאִילָן אוֹ תַּחַת הַגַּג. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א (אֵין לַעֲשׂוֹת סֻכָּה (א) תַּחַת (א׳) [א] בַּיִת אוֹ אִילָן). וְהָעוֹשֶׂה סֻכָּתוֹ * תַּחַת הָאִילָן, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם [ב]הָאִילָן צִלָּתוֹ מְרֻבָּה מֵחַמָּתוֹ, פְּסוּלָה (ב) * בְּכָל עִנְיָן, אַף אִם הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, (ג) אֲבָל אִם הָאִילָן חַמָּתוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ, אִם הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ בְּלֹא אִילָן, כְּשֵׁרָה, [ג]אֲפִלּוּ לֹא הִשְׁפִּיל הָעֲנָפִים לְמַטָּה לְעָרְבָם עִם סְכַךְ הַסֻּכָּה, (ד) אֲבָל אִם אֵין הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ אֶלָּא עַל יְדֵי הָאִילָן, (ה) * צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁפִּיל הָעֲנָפִים * וִיעָרְבֵם עִם הַסְּכָךְ בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִכָּרִים, וִיהֵא סְכָךְ רָבָּה עֲלֵיהֶם (ג) וּמְבַטְּלָן. * [ד]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ אִם הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ בְּלֹא הָאִילָן, וְהָאִילָן חַמָּתוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ, אִם עַנְפֵי הָאִילָן (ו) מְכֻוָּנִים כְּנֶגֶד סְכָךְ הַכָּשֵׁר, פְּסוּלָה, בֵּין שֶׁהָאִילָן

א משנה סכה ט׳ (ע״ב). ב אוקימתא דרבא שם. ג טור בשם רש״י (ט: ד״ה הא קא מצטרף), וכן כתבו התוספות (ד״ה הא). ד שם (בטור) בשם אבי העזרי (ראבי״ה סי׳ תריג) והרא״ב״ן, וכן כתב הר״ן (ד: ד״ה וגרסי׳).

בְּאֵר הֵיטֵב

א (א׳) לְתַקֵּן. הַיְינוּ לִבְנוֹתָהּ כֻּלָּהּ, כֵּן הוּא בְּמַהֲרִי״ל (ריש הל׳ סוכות):

א (א׳) בַּיִת. דְּבָעֵי שֶׁתְּהֵא הַסֻּכָּה תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם. מְקוֹמוֹת קָרִים, שֶׁבֶּחָג יוֹרֵד שֶׁלֶג הַרְבֵּה עַל סְכַךְ הַסֻּכָּה וּמִתְעַבֶּה וְנַעֲשֶׂה כְּעֵין תִּקְרָה, כְּשֵׁרָה. גִּנַּת וְרָדִים חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל ד׳ סִימָן ז׳: (ג) וּמְבַטְּלָן. אַף עַל גַּב דְּאֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה, יֵשׁ לוֹמַר דְּקֹדֶם יוֹם טוֹב שֶׁאֵינוֹ אָסוּר עֲדַיִן נִתְבַּטְּלוּ. בַּ״ח (ס״ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג). וְכָתַב ט״ז (סק״ב), וּמִזֶּה יֵשׁ לִלְמֹד בְּתַעֲרוֹבוֹת חָמֵץ קֹדֶם פֶּסַח לַח בְּלַח וְאֵין שָׁם שִׁשִּׁים, שֶׁיָּכוֹל לְהַרְבּוֹת עָלָיו וַאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, כֵּיוָן שֶׁהָיָה קֹדֶם זְמַן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [בהג״ה] וּמִצְוָה כוּ׳. וּבְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) מַשְׁמַע שֶׁאֵין לְתַקֵּן הַסֻּכָּה מִכֹּל וָכֹל קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּמְפָרֵשׁ עַל פִּי הַמִּדְרָשׁ (ילקוט שמעוני אמור תרנג), לָמָּה אָנוּ עוֹשִׂין סֻכּוֹת אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁמָּא יֵצֵא דִּינֵנוּ לְגָלוּת כוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְהוּא סָמֵךְ בְּעָלְמָא, דְּוַדַּאי מַה שֶּׁהַסֻּכָּה הִיא דֻּגְמַת גָּלוּת אֵינוֹ רַק מַחֲמַת הַיְשִׁיבָה, אֲבָל לֹא הָעֲשִׂיָּה, וְאִם כֵּן אַדְּרַבָּה הָיָה טוֹב לְהַקְדִּים מִטַּעַם שֶׁכָּתַב שֶׁמִּצְוָה זוֹ שֶׁעָשָׂה הַסֻּכָּה תִּצְטָרֵף לְהַכְרִיעַ לְכַף זְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַלְּבוּשׁ (סי׳ תרב ס״ב) לְעִנְיָן קִדּוּשׁ הַלְּבָנָה. וְעַיֵּן בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (סק״ב) כָּתַב שֶׁהַמְדַקְדְּקִים עוֹשִׂים הַדְּפָנוֹת וַעֲצֵי הַסְּכָךְ קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים מַנִּיחִים הַסְּכָךְ, אִם לֹא כֻּלּוֹ מִקְצָתוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אוֹר צַדִּיקִים לְהָרַ״מ פָּאפְרָשׁ (סי׳ לח ס״א) שֶׁיֵּשׁ לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה עֶרֶב סֻכּוֹת, וּמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי חַיִּים וִיטָאל הָיָה מְחַלֵּק הַקֻּפָּה לַעֲנִיִּים עֶרֶב סֻכּוֹת (עַיֵּן בִּפְרִי עֵץ חַיִּים (שער חג הסוכות פ״ד) טַעַם הַדָּבָר). וְטוֹב לְהַדְלִיק שִׁבְעָה נֵרוֹת בַּסֻּכָּה נֶגֶד שִׁבְעָה צַדִּיקִים כוּ׳ עַיֵּן שָׁם (ס״ב), וְהֶבִיאוֹ בְּקוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן לְמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב). וְכָתַב בְּאֵר יַעֲקֹב בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ח׳, דְּאַף עַל גַּב דְּקַיְמָא לָן כֵּיוָן שֶׁנִּתְמַנָּה פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה, מִכָּל מָקוֹם סֻכָּה שָׁרִי. וְעַיֵּן בְּקִדּוּשִׁין פֶּרֶק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין (ע.) וּבְלִקּוּטֵי מַהֲרִי״ל (ריש הל׳ סוכות):

א [א] בַּיִת. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן שָׁם בְּגִנַּת וְרָדִים הַטַּעַם, דְּהָא שֶׁלֶג אֵינוֹ חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה לֹא חֲשִׁיב מִידִי לִהְיוֹת כְּתִקְרָה עַל גַּבֵּי סֻכָּה, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

נִכֶּרֶת עֲשִׂיָּתֵנוּ שֶׁהֵם בְּמִצְוַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלָכֵן צִוָּה אוֹתָנוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא זְמַן הַגְּשָׁמִים וְדֶרֶךְ כָּל אָדָם לָצֵאת מִסֻּכָּתוֹ לְבֵיתוֹ, וַאֲנַחְנוּ יוֹצְאִין מִן הַבַּיִת לֵישֵׁב בְּסֻכָּה, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְשֵׁם מִצְוַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ [טור]. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁיְּכַוֵּן בִּישִׁיבָתָהּ שֶׁצִּוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֵישֵׁב בְּסֻכָּה זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְגַם זֵכֶר לְעַנְנֵי כָּבוֹד שֶׁהִקִּיפָן אָז עָלֵינוּ לְהָגֵן עָלֵינוּ מִן הַשָּׁרָב וְהַשֶּׁמֶשׁ. וְכָל זֶה לָצֵאת יְדֵי הַמִּצְוָה כְּתִקּוּנָהּ, הָא דִּיעֲבַד, יוֹצֵא כָּל שֶׁכִּוֵּן לָצֵאת לְבַד [פְּרִי מְגָדִים (א״א ריש הסי׳)]: (ב) וּמִצְוָה לְתַקֵּן הַסֻּכָּה מִיָּד וְכוּ׳. אַף דִּכְבָר כְּתָבוֹ לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן תרכ״ד, [א]הָתָם בַּלַּיְלָה הַתְחָלָה בְּעָלְמָא, וְלַמָּחֳרָת מְתַקֵּן כֻּלָּהּ אִם אֶפְשָׁר. גַּם שָׁם אַיְרֵי לְעִנְיָן מְדַקְדֵּק בְּמַעֲשָׂיו, יַתְחִיל דְּבַר מָה בַּסֻּכָּה מִיָּד בַּלַּיְלָה, וּמִי שֶׁאֵין מְדַקְדֵּק, עַל כָּל פָּנִים בְּיוֹם הַמָּחֳרָת אַחַר יְצִיאָה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת יַתְחִיל וְיִגְמֹר כֻּלָּהּ אִם אֶפְשָׁר. וַאֲפִלּוּ הוּא עֶרֶב שַׁבָּת עַד חֲצוֹת, וְאַחַר זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּאָסוּר [פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״א)]:

א (א) תַּחַת בַּיִת וְכוּ׳. דְּבָעִינַן שֶׁתְּהֵא הַסֻּכָּה תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם, דִּכְתִיב (ויקרא כג מב) ׳בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ׳ (א׳) חָסֵר וָי״ו, דְּהַיְנוּ בְּאַחַת [שֶׁלֹּא יְסוֹכֵךְ עָלֶיהָ בִּשְׁנֵי קֵירוּיִן], וְלֹא בְּסֻכָּה שֶׁתַּחַת סֻכָּה אוֹ תַּחַת הַבַּיִת אוֹ אִילָן. וּבֵיתוֹ גּוּפָא, אַף אִם יִרְצֶה לֵישֵׁב בָּהּ בֶּחָג לְשֵׁם סֻכָּה, פָּסוּל, (ג) דְּ׳סֻכָּה׳ אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא בֵּיתוֹ שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. וְאִילָן פָּסוּל שֶׁיְּהֵא הוּא הַסּוֹכֵךְ עַל דָּפְנוֹת הַסֻּכָּה, מִשּׁוּם דִּמְחֻבָּר הוּא: (ב) בְּכָל עִנְיָן. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, [ב]אֲפִלּוּ (ג) אִם הִשְׁפִּיל הָעֲנָפִים לְמַטָּה וְעֵרְבָן עִם סְכַךְ הַסֻּכָּה וּסְכַךְ הַסֻּכָּה רָבָה עֲלֵיהֶם וְאֵינוֹ נִכָּר, אֲפִלּוּ הָכִי פָּסוּל, דְּאַף שֶׁהַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, כֵּיוָן שֶׁהָאִילָן גַּם כֵּן צִלָּתוֹ מְרֻבָּה מֵחַמָּתוֹ, אִם כֵּן אֵין סְכַךְ הַסֻּכָּה מוֹעִיל כְּלוּם [בַּ״ח (ס״ב)]: (ג) אֲבָל אִם הָאִילָן חַמָּתוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ וְכוּ׳. דְּאָז הַצֵּל כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ, וְלֹא מִקְרֵי סֻכָּה שֶׁתַּחַת הָאִילָן: (ד) אֲבָל אִם אֵין וְכוּ׳ אֶלָּא עַל יְדֵי הָאִילָן. רְצוֹנוֹ לוֹמַר וּסְכַךְ הָאִילָן הֲלֹא פָּסוּל הוּא, דְּהוּא מְחֻבָּר, וְאֵין יָכוֹל לְצָרְפוֹ לִסְכָךְ כָּשֵׁר לְהַכְשִׁיר הַסֻּכָּה: (ה) צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁפִּיל וְכוּ׳. וְזֶה אֲפִלּוּ (ד) לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר, (ה) וַאֲפִלּוּ אִם עָשָׂה הַסֻּכָּה בְּחֹל הַמּוֹעֵד, (ו) וְלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה לוֹמַר אֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה: (ו) מְכֻוָּנִים כְּנֶגֶד סְכָךְ הַכָּשֵׁר פְּסוּלָה. סְבִירָא לְהוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא תַּחַת הָאִילָן כְּמַאן דְּלֵיתָא דָּמְיָא, שֶׁאֵינוֹ

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * תַּחַת הָאִילָן. הַיְינוּ כְּשֶׁעַנְפֵי הָאִילָן הוּא עַל הַסֻּכָּה מַמָּשׁ, אֲבָל אִם הוּא מִצַּד הַסֻּכָּה, אַף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי צֵל הָאִילָן מִמֵּילָא אֵינוֹ מַגִּיעַ הַחַמָּה לְהַסֻּכָּה כְּלָל, אֲפִלּוּ הָכִי כָּשֵׁר [בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״ב) עַיֵּן שָׁם]:

* בְּכָל עִנְיָן. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ב). וְדַע דְּכָלַל הַמְחַבֵּר בָּזֶה עוֹד עִנְיָן אֶחָד, דְּעִנְיָנֵנוּ לֹא דָמֵי לְסֻכָּה תַּחַת סֻכָּה, דְּשָׁם דַּוְקָא בְּשֶׁסֻּכָּה עֶלְיוֹנָה רְחוֹקָה מִתַּחְתּוֹנָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְהָכָא אֲפִלּוּ הַבַּיִת אוֹ הָאִילָן הוּא לְמַעְלָה מִן הַסֻּכָּה רַק מְעַט, גַּם כֵּן אָסוּר [מַהַרְשָׁ״א (י. ד״ה תוס׳ בד״ה פירס), וְעַיֵּן בְּבֵית מֵאִיר שֶׁהִטְעִים בָּזֶה]:

* צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁפִּיל וְכוּ׳. סָתַם בָּזֶה שֶׁלֹּא כְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פי׳ המשניות פ״א מ״ד) דְּבָעִינַן קְצִיצָה דַּוְקָא, וּבְלֹא קְצִיצָה, אֲפִלּוּ אִם רֻבּוֹ הוּא סְכָךְ כָּשֵׁר לָא מְהַנֵּי, אֶלָּא דִּבְהַשְׁפָּלָה לְבַד סַגִּי. וְדַע דְּדַעַת הַבַּ״ח (ס״ב) דְּיֵשׁ לָחוּשׁ לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם דְּאֵין לְהַתִּיר אֶלָּא בִּקְצָצָן, לְפִי שֶׁהַמְחוּבָּר הוּא חָשׁוּב, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לִשְׁאָר סְכָךְ פָּסוּל שֶׁהוּא בָּטֵל בְּרֹב, וְגַם הָרִיאַ״ז הַמּוּבָא בְּשִׁלְטֵי גִּבּוֹרִים (ד: אות ב) סָבַר כֵּן, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) שֶׁדָּחָה דְּבָרָיו, דְּמֵהָרִיאַ״ז אֵין רְאָיָה, עַיֵּן שָׁם. וְהִנֵּה כָּעֵת זָכִינוּ לְאוֹרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, וְשָׁם (ט: ד״ה מתני׳) כָּתַב בְּפֵרוּשׁ עַל הָא דִּמְשַׁנֵּי הַגְּמָרָא בְּשֶׁחֲבָטָן דְּהַיְינוּ שֶׁיַּחְתֹּךְ הָעֲנָפִים, וְהוּא מַמָּשׁ כְּפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ״ם, וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּהִלְכוֹת הָרִי״ץ גֵּאוּת שֶׁפֵּרֵשׁ גַּם כֵּן כְּעֵין זֶה. וְעַל כֵּן בְּוַדַּאי דִּלְכַתְּחִלָּה [ג]נָכוֹן לָחוּשׁ לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם כְּדַעַת הַבַּ״ח דְּבָעִינַן שֶׁיִּקְצֹץ אוֹתָן, וּבָזֶה מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּלֹא נִעְנוּעַ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם:

* וִיעָרְבֵם עִם הַסְּכָךְ בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִכָּרִים. מִי הוּא הַסְּכָךְ הַכָּשֵׁר אוֹ הַפָּסוּל. הָא אִם הִנִּיחָן פָּסוּל עַל גַּבֵּי הַכָּשֵׁר, זֶה עַל גַּבֵּי זֶה מַמָּשׁ, נִכָּרִים מִקְרֵי, וְאֵין מְהַנֵּי בִּסְכָךְ כָּשֵׁר כְּשֶׁחַמָּתוֹ מְרֻבָּה לְצָרְפָן יַחַד. פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ד):

* וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ וְכוּ׳. עַל פִּי הַכְּלָל הַיָּדוּעַ דְּבִשְׁנֵי יֵשׁ אוֹמְרִים פָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּהַשֵּׁנִי, גַּם הָכָא פָּסַק לְחוּמְרָא כְּדַעַת אֲבִי הָעֶזְרִי (ראבי״ה סי׳ תריג),

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (א׳) גְּמָרָא (ט:): (ג) רַשׁ״י (יד. ד״ה ר׳ מאיר): (ג) וְכֵן מוּכָח מִן הַגְּמָרָא (ט:) דִּמְשַׁנֵּי בְּשֶׁחֲבָטָן וּלְכָךְ מֻתָּר כְּשֶׁהָאִילָן חַמָּתוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ, מַשְׁמַע מִזֶּה דְּאִם צִלָּתוֹ מְרֻבָּה מֵחַמָּתוֹ אַף בִּכְהַאי גַּוְנָא פָּסוּל: (ד) גְּמָרָא (שם): (ה) הֵן לִסְבָרַת הָרַ״ן (ה. ד״ה וגרסי׳) וְהֵן לַתֵּרוּץ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַמַּרְדְּכִי (השלם, סי׳ תשלח) שֶׁהוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) וְהֵן לִסְבָרַת הַטַּ״ז (סק״ב), וְסָתַמְתִּי כְּמוֹתָם דְּלֹא כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַמַּרְדְּכִי שֶׁהוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם, וּבִפְרָט דְּמִלְּתָא דְּרַבָּנָן הוּא, וּלְפֶלֶא עַל הַבַּאֵר הֵיטֵב (סק״ב) שֶׁהֶעְתִּיק לְהַחְמִיר: (ו) דְּאֵין כָּאן שֵׁם אִסּוּר, דְּהָא אֵין אִסּוּר מִצַּד עַצְמוֹ שֶׁל הַסֻּכָּה לֵישֵׁב בָּהּ, אֶלָּא שֶׁהַיּוֹשֵׁב בָּהּ אֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה [טַ״ז (שם) עַיֵּן שָׁם, וְעוֹד שְׁנֵי טְעָמִים שֶׁהוּא בְּמָגֵן אַבְרָהָם (שם) עַיֵּן שָׁם]:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״א) לא חילק בכל זה אלא כתב: ומצוה לתקן הסוכה ולבנותה כולה מיד למחרת יום הכיפורים אחר יציאה מבית הכנסת, מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה. **ב]** ובשו״ע הרב (ס״י) כתב, שלפי דעה זו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה, אפילו אם האילן צלתו מרובה מחמתו ולא עירבם כלל, גם כן הסוכה כשרה. **ג]** בשו״ע הרב (סעיפים ה-ט) פסק, שאם השפיל ועירב אותן כשרה אפילו ללא קציצה [ולא הזכיר כלל דעת הרמב״ם].

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת סֻכָּה סִימָן תרכו

קוֹדֵם בֵּין שֶׁהַסֻּכָּה קְדָמָה, כֵּיוָן שֶׁעַנְפֵי הָאִילָן מְכֻוָּנִים כְּנֶגֶד סְכָךְ הַכָּשֵׁר. הגה: (ז) מִיהוּ אִם הִשְׁפִּיל הָעֲנָפִים לְמַטָּה וְעָרְבָן עִם הַסְּכָךְ, (ח) שֶׁאֵינָן (ג) נִכָּרִין, בְּטֵלִין וְהַסֻּכָּה כְּשֵׁרָה (הרא"ש (פ"פ סי' יד) והר"ן (ה. ד"ה וגרסי')). וְכֵן אִם הִנִּיחַ סְכָךְ הַכָּשֵׁר עַל סְכָךְ הַפָּסוּל, (ט) *מִקְרֵי עֵרוּב, וְכָשֵׁר (מרדכי פרק קמא דסוכה (סי' תשלה)). (י) **אֲבָל אִם** הָעֲנָפִים כְּנֶגֶד הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַסְּכָךְ הַכָּשֵׁר (*אוֹ שֶׁהַסְּכָךְ הַכָּשֵׁר (יא) שֶׁאֲפִלּוּ יְנֻטַּל נֶגֶד הָאִילָן נִשְׁאָר כְּשִׁעוּר) (טור) כְּשֵׁרָה, הוֹאִיל וְצֵל הַכָּשֵׁר הוּא מְרֻבֶּה מֵחַמָּתָהּ, (יב) שֶׁאֲפִלּוּ אִם יְנֻטַּל הָאִילָן יֵשׁ שִׁעוּר בַּכָּשֵׁר לְהַכְשִׁיר. וּבְכָל זֶה לֹא שָׁאֲנֵי לָן בֵּין קֹדֶם הָאִילָן לְקֹדֶם הַסְּכָךְ, דִּין אֶחָד לָהֶם: **ב** (יג) ה**אִם** קְצִין הָאִילָן לְהַכְשִׁירוֹ וְלִהְיוֹת הוּא עַצְמוֹ מֵהַסְּכוּךְ, כָּשֵׁר, וְהוּא ו(שֶׁיְּנַעְנְעוּ, שֶׁיְּגַבְּיהַּ כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ (ד) וּמַנִּיחוֹ, (יד) וּמַנִּיחוֹ,

ה משנה שם ר"א (ע"א). ו כרב יוסף משמיה דרב (שם) ובריייתא (שם ע"ב), וכפרוש רש"י שם (ע"א ד"ה ויחזיב).

בְּאֵר הַיֵּטֵב

הָאסוּר, וְעֵין סִימָן תמ"ב (ס"ד) וְתמ"ז (ס"ק יג) מַה שֶּׁכְּתוּב שָׁם: (ג) **נִכָּרִין**. וַאֲפִלּוּ נִכָּרִין נִמְי שָׁרֵי כֵּיוָן שֶׁצִּלְּתָהּ מְרֻבָּה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) עַיֵּן שָׁם: **ב** (ד) **וּמַנִּיחוֹ**. לְשֵׁם צֵל:

בְּאוּר הֲלָכָה

וְכֵן כָּתַב גַּם כֵּן בְּפֵרוּשׁ מְגִדִּים (א"א סק"ד). **וּמִכָּל מָקוֹם בִּשְׁעַת הַדְּחַק שַׁאִין לוֹ סֻכָּה אַחֶרֶת, וְגַם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתַקֵּן סֻכָּה זוֹ לְהַכְשִׁירָהּ, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל סְבָרָא הָרִאשׁוֹנָה** [כֵּן כָּתְבוּ בְּאֵלְיָה רַבָּה (סק"ה) וְהַגְּרַ"ז (ס"י)]:

* מִקְרֵי עֵרוּב וְכָשֵׁר. לְדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסֹעִיף קָטָן ד' **בְּעֵינָן בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה בְּסִכְּךְ הַכָּשֵׁר צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, דְּאִי לָאו הָכִי אַף שֶׁהוּא מְרֻבָּה מִן הַסְּכָךְ פָּסוּל לֹא מְהַנֵּי. וּלְדַעַת שְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ דְּכוּלַּת הָרַמְ"א לְהַקֵּל בְּהִשְׁפָּלַת הָעֲנָפִים לְמַטָּה שֶׁיִּהְיֶה כָּשֵׁר עַל יְדֵי צִרּוּף עִם הַסְּכָךְ פָּסוּל צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ [וְרַק בְּעֵינָן שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר מִן הַסְּכָךְ הַפָּסוּל], גַּם בְּעֵינָן זֶה כֵּן הוּא** [וּלְכָל הַפְּרוּשִׁים, אִם עַל יְדֵי הַסְּכָךְ פָּסוּל לְבַד יִהְיֶה גַּם כֵּן צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, אָז פְּסוּלָה הַסֻּכָּה אַף אִם הַסְּכָךְ כָּשֵׁר מְרֻבֶּה מֵהֶן, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ב'].

אָמְנָם בְּעִקַּר דִּינוֹ דְּהָרַמ"א שֶׁהֶעְתִּיק מֵהַמְּרַדְּכִי דְּמִקְרֵי עֵרוּב, תָּמֵהַּ עַל זֶה בְּסֵפֶר חֶמְדַּ מֹשֶׁה (סק"ג), דְּאִם כֵּן יֵשׁ חִלּוּק, דְּאִם הַסְּכָךְ כָּשֵׁר תַּחַת הַפָּסוּל, בְּעֵינָן עֵרוּב דְּוָקָא שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִכָּרִין וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְּחַבֵּר, וְאִם הַכָּשֵׁר לְמַעְלָה עַל הַפָּסוּל, לֹא בְּעֵינָן עֵרוּב אֶלָּא בְּהַשְׁפָּלָה בְּעֶלְמָא סְגִי. וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה וְהוֹכִיחַ דְּאֵין לְחַלֵּק בָּזֶה, וְדַעְתּוֹ דְּהַמְּרַדְּכִי וְהָרַ"ש מִקּוֹצִי (הוד במרדכי שם) לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּפֵרוּשׁ רַשַׁ"י (ט: ד"ה בשחבטן) וְהַתּוֹסָפוֹת (ט: ד"ה הא) שֶׁפֵּרְשׁוּ חֲבָטָן הַיְינוּ שֶׁעֵרְבָן, אֶלָּא שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁהִשְׁפִּילָן לְמַטָּה. וְעַל פִּי זֶה כָּתַב הַמְּרַדְּכִי (שם), מוֹרִי ה"ר פֶּרֶץ הָיָה מְצַוֶּה לְהָשִׂים הֶעָרְבָה עֲלֵיהֶם, וְהָעִנְיָן הוּא, דִּסְבִירָא לֵיהּ כָּל שֶׁמְּנַחִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה הֵיְינוּ חֲבָטָה. וְהָכִי מַשְׁמַע, דִּכְתַב שָׁם, אִי נָמֵי שְׁזוֹקֵף הֶעָרְבָה מִן הַסְּכָךְ לְלַאטָ"ש הֲוֵי נָמֵי חֲבָטָה, וְעַל כָּרְחֵךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ כָּל שְׁנוֹגְעִים זֶה בָּזֶה הֲרֵי חֲבָטָה בְּכָל גַּוְנֵי (עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו וה"ר יחיאל)), אֲבָל לֹא נִתְבָּאֵר לְחַלֵּק בֵּין הַכָּשֵׁר לְמַעְלָה אוֹ הַפָּסוּל. [ג] וּלְפִי זֶה לְדִידָן דְּקַיְימָא לָן דְּבְעֵינָן עֵרוּב דְּוָקָא, אֵין לְחַלֵּק כְּלָל בֵּין אִם הַכָּשֵׁר לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה, לְעוֹלָם בְּעֵינָן דְּוָקָא שֶׁיִּתְעָרְבוּ, דְּלֶהֱוֵי בְּטוּל מְעַלְיָא, וְכִסְתִימַת כָּל הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא חִלְקוּ בְּכָךְ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעֵין בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ד) שֶׁגַּם הוּא הָאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה, וְהֶעְלָה גַּם כֵּן בְּהֶחְמֵד מֹשֶׁה, דְּרִבְּנוּ פֶּרֶץ וְרַ"ש מִקּוֹצִי פְּלִיגִי עַל הָא דְּרַ"י וְתוֹסָפוֹת, וּסְבִירָא לְהוּ דְּכֵיוָן שֶׁמְּנַחִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה מִקְרֵי חֲבָטָה וְעֵרוּב. **הֵיוֹצֵא מִדִּבְרֵינוּ, דִּלְפִי זֶה לְרַ"י וְתוֹסָפוֹת דְּלֹא מִקְרֵי זֶה בַּשֵּׁם עֵרוּב, בְּעֵינָן שֶׁיִּהְיֶה בְּסִכְּךְ הַכָּשֵׁר צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ [דְּזֶה מִהְנֵי לִדִידְהוּ אֲפִלּוּ הַפָּסוּל מְבֻדָּל וּמֻרְחָק לְמַעְלָה הַרְבֵּה]. וְנִמְצָא דְּזֶה מַמָּה נַפְשָׁךְ כָּשֵׁר הַסֻּכָּה, לְרַ"י וְתוֹסָפוֹת מִפְּנֵי שֶׁצִּלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, וְלַאֲבִי הָעֶזְרִי** (ראב"ה סי' תריג) **דְּלֹא מְהַנֵּי צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, [אֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּצֵל סֻכָּה מִפְּנֵי שֶׁהָאִילָן מַצִּל לְמַעְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּצֵל אִילָן], הֲלֹא מִקְרֵי זֶה בַּשֵּׁם עֵרוּב, וְכֵן מַסִּיק בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי** (שם):

* **אוֹ שֶׁהַסְּכָךְ הָרְבֵּה שֶׁאֲפִלּוּ וְכוּ'**. עַיֵּן בְּטַ"ז (סק"ג) שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה הָרְחָבָה, וְדַעְתּוֹ דְּרַבֵּנוּ יְחִיאֵל (הוד"ד בטור) מַחְמִיר אַף בְּאֹפֶן זֶה, דְּמִקְרֵי תַּחַת שְׁנֵי סְכָכִים,

כֵּיוָן שֶׁלֹּא קְצָצוֹ לְשֵׁם סִכּוּךְ הָוֵי עֲשִׂיָּה מֻחְדָּשׁ, וְכָשֵׁר אֲפִלּוּ אֵין שָׁם שׁוּם סְכָךְ אַחֵר. וּמִכָּל מָקוֹם בְּקִצִּיצָה לְבַד לֹא מִקְרֵי עֲשִׂיָּה גְּמוּרָה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא קְצָצָן קֹדֶם שֶׁהִדְלָה, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְנַעְנֵעַ גַּם כֵּן אַחַר הַקְּצִיצָה, שֶׁנִּמְצָא כְּאִלּוּ אוֹתָהּ עָשָׂה מֻנָּחִים בְּמְקוֹמוֹתֵיהֶם: **(יד) וּמַנִּיחוֹ**. לְשֵׁם (טו) צֵל, וְאֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחוֹ לְשֵׁם סֻכָּה. אִם תָּחַב יְחוּר שֶׁל אִילָן בָּאָרֶץ עִם עֲנָפִים וְעָלִים הַרְבֵּה לְשֵׁם צֵל עַל הַסֻּכָּה, כָּשֵׁר. וְאִם שָׁלֹא לְשֵׁם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, כֵּיוָן שֶׁהָעֲלִיוֹן מֻצָּל עָלָיו, וְאִם כֵּן מִן הַסְּכָךְ הַנִּשְׁאָר הוּא רַק חַמָּתוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ. וְעִם הַסְּכָךְ שֶׁל הָאִילָן אֵינוֹ יָכוֹל לְהִצְטָרֵף, אַף שֶׁיִּהְיֶה עַל יְדֵי זֶה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, דְּהָא סְכָךְ פָּסוּל הוּא: (ז) **מִיהוּ אִם הִשְׁפִּיל הָעֲנָפִים וְכוּ'**. וּבָזֶה מְהֻנֵּי אֲפִלּוּ אִם אֵין הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ בְּלֹא הָאִילָן, וּכְמוֹ לְדַעַת רִאשׁוֹנָה [בַּ"ח (ס"ג) (ו) וְכִמְה אַחֲרוֹנִים]. וְלָכֵן סֵיַּם הָרַמְ"א שֶׁאֵינָן נִכָּרִין, דְּאִם הָיָה סְכָךְ הַסֻּכָּה בְּעַצְמָהּ צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, אֲפִלּוּ נִכָּרִין שָׁרֵי לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּיהּ (סק"ח). (ח) [א]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלַדַּעַת אַחֲרוֹנָה זוֹ לֹא מְהֻנֵּי אֲפִלּוּ בְּשֶׁהִשְׁפִּיל אֶלָּא אִם כֵּן סְכָךְ הַסֻּכָּה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ בְּלֹא הָאִילָן, וּלְמַעֲשֶׂה נָכוֹן לְהַחְמִיר כְּוָתַיְיהוּ: **(ח) שֶׁאֵינָן נִכָּרִין**. וְאִם הָיָה צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ, (ט) אֲפִלּוּ הָיוּ נִכָּרִים (י) [ב]אוֹ הָיוּ מֻנָּחִים זֶה עַל גַּב זֶה מַמָּשׁ, שָׁרֵי, כֵּיוָן שֶׁהֵם מְרֻבִּים מִסְּכָךְ הָאִילָן. (יא) וְיֵשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה: **(ט) מִקְרֵי עֵרוּב וְכָשֵׁר**. וְהֵינוּ (יב) כְּשֶׁהָיָה הַסְּכָךְ הַכָּשֵׁר מְרֻבֶּה עַל הַפָּסוּל. (יג) וְאִם הָיוּ מֻנָּחִין עַל הַסֻּכָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאֵינָן מְעֹרָבִין כְּלָל אֶלָּא זֶה בְּצַד זֶה, אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּכָשֵׁר רֹב כְּנֶגֶד הַפָּסוּל, אֶלָּא אֲפִלּוּ אִם הֵם מְחֻצָּה עַל מְחֻצָּה גַּם כֵּן הַסֻּכָּה כְּשֵׁרָה, דְּהוּא הֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם יֵשׁ לְהַעֲדִיף מְעַט, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תרל"א סָעִיף ח' עַיֵּן שָׁם: (י) **אֲבָל אִם הָעֲנָפִים וְכוּ'**. (יא) וּמַיְירִי (יד) שֶׁמִּן הָעֲנָפִים לֹא יִהְיֶה צֵל הָרַבֶּה, וַחֲמָתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ: **(יא) שֶׁאֲפִלּוּ יְנֻטַּל נֶגֶד הָאִילָן וְכוּ'**. וּמִשְּׁמַע מִן הַפּוֹסְקִים דְּחִשְׁבִינַן לִסְכָךְ שֶׁכְּנֶגֶד הָאִילָן כִּסְכָךְ פָּסוּל, (טו) וְעַל כֵּן אֵין לְהַכְשִׁיר אֶלָּא אִם כֵּן הוּא פְּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים בְּסֻכָּה גְּדוֹלָה אוֹ פְּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים בְּקַטָּנָה: **(יב) שֶׁאֲפִלּוּ אִם יְנֻטַּל הָאִילָן וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּלֹא תִּקְשֵׁי מֵאי הָוֵי אִם הָעֲנָפִים כְּנֶגֶד הָאֲוִיר, הֲלֹא עַל כָּל פָּנִים מְסַכְּכִים הָאִילָן וְהַסְּכָךְ עַל הַסֻּכָּה, וְלָזֶה אָמַר שֶׁאֲפִלּוּ אִם יְנֻטַּל וְכוּ', הַיְינוּ דְּלֹא הוֹעִיל הָאִילָן כְּלוּם, דִּבְלָאוֹ צֵל דִּידִיהּ יֵשׁ צִלָּתָהּ מְרֻבָּה מֵחַמָּתָהּ מִן הַסְּכָךְ גּוּפָא, וּלְאַפּוּקֵי מִן עֲנָפֵי הָאִילָן לֹא הָוֵי כִּי אִם חַמָּתָהּ מְרֻבָּה מִצִּלָּתָהּ וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף קָטָן י': **ב** (יג) **אִם קְצִין וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף שֶׁמִּתְּחִלָּה הִדְלָה הָאִילָן עַל הַסֻּכָּה לְסַכֵּךְ בּוֹ וְהָוֵי סְכָךְ פָּסוּל, דְּמֵחֲבָר הוּא, לֹא מִקְרֵי זֶה תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי, פְּסוּלָה. **ג]** וּבשו"ע הרב (ס"ה) כתב, שלדידן דבעינן עירוב דווקא, יש לחלק באופן שהכשר צלתו מרובה מחמתו, שאם הכשר למעלה והסכך הכשר מרובה על הפסול מיקרי עירוב והסוכה כשרה, ואם הכשר למטה לא מיקרי עירוב ואין הסוכה כשרה.

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן פסק השו"ע הרב (ס"ו), ודלא כהב"ח וסייעתו. **ב]** בשו"ע הרב (ס"ה) כתב, שלפי דעה זו אפילו כשהסוכה צלתה מרובה מחמתה לא מועיל אלא כשעירבם או שהניח את הכשר על הפסול, אבל אם הניח את הפסול על הכשר הסוכה

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah